

ries, de trenta y sis, que 's diu *arrova* grossa», OPou (*TbPu.*, 208) Segons les dades del glossari del Cavanilles, p.p. Casas Torres, el valor d'aquest pes és 12kg.780 a València, 12kg 50 o 12kg 792 a «Alacant» i 12kg.888 a Castelló, i com a mesura d'oh 11 lliures amb 93 a Val., 11.5 o 8 lli. a «Alacant» i 12 14 a Castelló (*Observ* I, pp. xv-xvi).

El mot àrab va passar igualment al port. i cast. *arroba* Aquí ja figura *barroba* en les Glosses de Silos, de la 2.ª meitat del S. x, en la *Gaya* de Segovia (1475) figura, però, amb -v- i en les formes *arrova*, -e, -o (Tallgren, *Est Gaya d S*, p 48). La variant en -o (potser reflectint *rub^o* de l'àrab literal?) apareix també en algunes antigues fonts aragoneses. En el *Llibro de la Cadena* de Jaca (231) *arobo* i com a navarrès *robo*, en l'arcaic Cartulari de Fanlo, que conté docs. de c. als Ss. XI i XII: «habeatis tria kacia et unum *arrovum* in illa domo --- et habeatis 2 *arrevos* de tributo in illa domo», 148, on sembla que el segon s'hagi de llegir *arrovos* i no *arrevos*

DERIV : Mall. *roveta* *Rovalla*, *DAG.*, probablement en el sentit de 'un cert pes de metall brut'.

Rovada, V. *rosada* (RÒS) *Rovaixí*, *rovaiximer*, V. *reventí* (VERTIR) *Roval*, V. *roal* *Rovalla*, V. *rova* *Rovalladora*, *rovallar*, encruament local de *rossegar* amb *davallar* *Rovalles*, V. *roal* *Rovec*, *rovegar*, *rovegó*, V. *rosegar*

ROVELL, 'oxidació', mot germà de l'oc. *rovilh* i el fr. ant. *roi(l)* (avui *rouille*) 'oxidació'; que en definitiva provenen del ll. *ROBIGO*, -INIS, id., però amb la terminació alterada com si fos **ROBICLU*, alteració no ben explicada; d'una formació com aquesta ve també *rovell* en el sentit de rovell d'ou, que és propi del català; és probable que aquest, igual que l'it. ant. i dial *rubecchio* 'vermellós' vinguin d'un ll. vg o tardà **RUBICULUS* (adj., i distint de *ROBIGO*, però mot afí), i que en català i en les llengües de França es barreassin més o menys els dos mots, ajudant-hi especialment l'adj. *rovillós* 'rovellat', que sortiria de *rovinyós* *ROBIGINOSUS*, derivat de *ROBIGO*. □ 1.ª doc.: *rovell* 'oxidació', fi S. XIII; 'rovell d'ou' c. 1390.

«Los comensaments de natura són cinc: lo primer és la ordial matèria; lo segon ---; cinquè és en les coses corrompudes innatursals, axí com pudridura, fems, suor, *rovell*, mort e les altres semblants a aquestes», Llull (*Doctr Pueril*, § 77.1, ed. Gili, p. 193); «l'Esperit, en manera de foc --- fa clars los metalls, tolén lo *roel* <I>, per do d'enteniment», *VidesR*, 118r2, n 43 (trad. «clarificat metalla tollendo *rubignem*», 333.35).

En una de les moltes «noves rimades» que versificaren en romanç trossos del *De Amore* d'Andreu Capellà del Rei de França, i que conservem en versió prosificada c. 1387, devia dir: «L'amor que tost és donada, / sens treball, és menyspreada / de l'amant, e fa envilir, / mas la qui és perllongada / molt temps és purificada: / tot *rovell* n'ix e no y pod romanir»¹

En efecte s'usà bastant sovint el cat. *rovell* (igual que els mots llatins), en sentits figurats: «Ira és ro-

vell de seny» es llegeix en les *Màximes Morals* de finals del S. XIV, impreses per Bofarull en *CoDoACA* XII, 165ss. Fent gresca amb aquests usos emfàtics i figurats, en el *Somni de Joan Joan*, fan sortir el *Rovell* personificat com a sobrenom, entremig d'un reguitzell de malnoms aplicats a una sèrie de personatges xacrosos «--- N'Alfonso Reuma, / Mestre Rugall, / Mossèn *Rovell*, Micer Gargall / En Lorenç Tos / ---» (vers 1484), no és cognom o «llinatge» (*AlcM*) en aquest text; cosa que no és dir que de fet no hagués estat ja aplicat a persones reals, que a la llarga acabarien per resignar-se a aquest, com ha passat amb tants sobrenoms malèvols, que amb el temps es convertiren en «noms de casa», i a la fi noms de família: de fet en l'*InvlC* trobem que un cert rossellonès consta en un doc. de 1452 amb el sobrenom de «Johannes *Roveylli*».

Al mateix temps es troba també en els nostres clàssics, amb aplicacions més elementals. La dona presumida, usant: «Pasta de muda, / d'oli de ruda / --- / molla de muja, / ab unt de suja / o de *rovell*, / ab cert vermell / tret d'escudelles, / morros e celles / s'empeguntava / ---», *JRoig* (*Spill*, 2533). Les paraules darreres de Carmesina, abans de caure en mortal basca, en veure el cadàver de Tirant, en l'epileg martorellà de la gran novella. «Lexa m la camisa que t doní, per consolació mia, que après serà mesa en la tomba tua e mia, lavada ab les mies pròpies làgremes, e netejada del *rovell* de les tues armes — E --- caygué ---» (Ag. IV, 361.6). I veg. més cites antigues en *DAG* i *AlcM* (BSans S. xv, *Ardits*, *Ordin Pal*, *Elximenis*).

Fins avui continua usat, en tot el domini, i quasi pertot en la forma fonètica que hem d'esperar com a resposta de la pronúncia *řubéř* del cat. central: o sigui amb *é* tancada en els dialectes occidentals i amb *é* neutra a les Illes; amb *ř* en aquestes i en el Nord del cat. or., amb *ř* a les altres zones: *řobéř*, del ferro, a l'Alt Pallars (Tavascan, Estaun, Areu, *řubéř* Tor); «*robéř*: orín, herrumbre» val. central (CROS, 1764, p 203); *řovéř* val. S. (Onil, 1963), id. a Calaceit i Favara, *řobéř* a Maella (illa on tota *ř* > *é*), Casac. 1923.

En formes més dialectals, tenim: mall. *řovéř* (*BDLC* VIII, 241); *řuvéř* a Eivissa («*ruvey*: herrumbre», Pérez Cabrero) i Menorca (Migjorn Gran, 1964). Però en ross. diuen *řuil*: «l'aiga de la 'Font dels Ous Covats' deixa *řuil*» (Rià, 1960), «aquesta aiga fa *řuil*. és pas com aquella, que és blanca» Banyuls de la Marenda (1959). Alart en l'*InvlC* dóna *rubill* com a forma normal del rossellonès modern.

També modernament es troben aquells usos figurats, a part dels que cita *AlcM* (sobre el del § III, veg. no sols el *DAG* VII, 140, sinó també a la p 164, col. 1, § 4). En noto directament uns quants de balears. A Men. 'vida miserable'. «aquí hi ha un conreu pobre» em deia un pagès a Migjorn Gran, «si algú n'ha de viure, *criar* molt de *řuvéř*» (1964): ja ho dóna a entendre Ferrer Ginart: «*rovei*, *roveiat* *řuí*, poca cosa, miserable» (*Rond*, 226); d'altra banda Camps Merc, fundant-se en el que diuen en el mateix poble, testifica que usen *rovéř* en el sentit de 'xer-